

Pospíšil, Ivo

Slovanský fenomén

Opera Slavica. 1997, vol. 7, iss. 1, pp. 67-69

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116798>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

jednotlivých disciplin, hodnotí Števčeka vesměs jako „literárněcentricky“ orientovanou osobnost, u níž byl vždy primární literárněvědný pohled. Dokládají to jak syntetizující studie (Vincent Šablík, Zdenko Kasáč), tak řada pohledů analytických, soustředěných na jednotlivé dílčí aspekty Števčkovy díla. Značná pozornost je tu (vedle analýzy Števčkovy tvorby esejistické, viz výše) věnována Števčkově metodě interpretační (František Koli: František Švantner v interpretácii Jána Števčeka, Augustín Maľovčík: Dielo a osobnosť J. C. Hronského v objatí a interpretácii Jána Števčeka, Viliam Obert: Literárnovzdelávacie podnety Jána Števčeka) a Števčkovým vztahům k některým evropským literaturám, především francouzské (Štefan Povchanič: Etický aspekt fenoménu „deja lu“ v literárnej vede) a ruské (Andrej Červeňák: Ján Števček a ruská literárna veda, Marián Škotka: Ján Števček a ruská literatúra). V této souvislosti připomeňme názor M. Škotky, že ve Števčkově odmítnutí „vlivologie“ v případě zkoumání vztahu Martina Kukučína k L. N. Tolstému lze spatřovat anticipaci snah slovenské komparativní školy (autor má na mysli Ďurišínovu teorii meziliterárnosti), jež odmítla produktivnost samotného pojmu „vliv“.

Závěry sborníku vřazují Števčekovo badatelské dílo do souřadnic slovenské (ale i šířeji, nadnárodně, pojaté) literární vědy. Prof. Peter Liba jej právem zařadil do čtveřice slovenských literárních vědců starší generace (spolu s O. Čepanem, F. Mikem a S. Šinatľákem), která zaujala „rozhraničující“ pozice v našem myšlení o literatuře a umění zejména proto, že (...) ve velmi složité a rozporné době vnášeli do naší literární kultury průvan novosti, vzruch i náročnost v poznávání a utřídování poznatků“. I když P. Liba užívá adjektiva „náš“ v souvislosti se slovenskou kulturou, lze jeho slova jistě vztáhnout i na jakkoli dobově podmíněný - společný česko-slovenský literární kontext. Števčekova díla se četla a čtou i u nás nejen jako zdroj odborně erudovaných poznatků o slovenské literární situaci, ale též jako neobyčejně invenční a kultivovaný doklad možností literárněvědné praxe.

Milan Pokorný

Slovanský fenomén.

Das Slawische Phänomen. Festschrift für Prof. Dr. Antonín Měšť'an zu seinem 65. Geburtstag. Herausgegeben von Prof. Dr. DrSc. Karel Mácha. Euroslavica, Prag 1996.

Sborník, věnovaný pětadesátinám emeritního profesora univerzity ve Freiburgu a ředitele pražského Slovanského ústavu AV ČR prof. Antonína Měšť'ana, obsahuje 22 studií spolu s úvodem Karla Máchy, jubilantovou bibliografií za léta 1990-1996 a seznamem autorů. Jsou mezi nimi jubilantovi přátelé z různých zemí, kteří se zabývají slavistickými obory. Po elegantním úvodu editora Karla Máchy (*Unum idioma*

Slavonicum) následuje translatické pojednání **Karla Dedecia** a studie **Ernsta Eichlera** o Lipsku a Praze jako mostu vývoje slavistiky. S kulturně sémiotickou studií přichází **Elizabeth von Erdmann-Pandžić** a nechybí tu ani studie slavisticko-hungaristická (**István Fried**), práce z oblasti, která je srdci prof. Měšťana mimofádně blízká. Srovnávací studii česko-německou napsal známý berlínský slavista **Manfred Jähnichen** (*Nachdichtung in der schöpferischen Begegnung - das Beispiel von L. Kundera und F. Fühmann*). Brněnská bohemistika je zastoupena studii **Dušana Jefábka** o smyslu českých dějin a postoji Josefa Dobrovského a **Milana Kopeckého**, který se zabývá vztahovou problematikou Komenský-Bridel v rámci současného barokistického studia. Rusistické medievisty ve sborníku zastupuje **Třídá Kučera** se svým kmenovým tématem staroruského Domostroje, srovnávací translatické studium česko-ruské reprezentuje práce **Bohumila Jiráka** o českých překladech Puškinova Evžena Oněgina - jde o práci všlmaující si především versologického aspektu.

Z dalších studií zaujme precizností výkladu práce dánského profesora z Odense, našeho krajana **Jaroslava Vincence Pavlka** o české tradici vánočních svátků, vztahové stati **Ivana Pfaffa** (*Jakób Sztejnike und Jan Neruda*) a **Bernda Rilla** (*Ungarn und Italien*). Minuciózní analýzou se vyznačují studie **Hanse Rotheho** z česko-německé vztahové oblasti (český překlad Heina), **Jiřího Veselého** (o moravském německý písčím básníkovi Maxu Zweigovi, 1892-1992) a **Erwina Wedela** (o poetice románových titulů v české literatuře 19. století). Jako rusista pokládám za brilantní studii **Hany Voisine-Jechové**, v níž se srovnává Gogol a Jiří Karásek ze Lvovic (*Le portrait maléfique. Étude sur Gogol et Karásek ze Lvovic*), stejně jako nápaditou práci **Františka Všetického** o staročeské básni Doroto, panno čistá. O přiležitostné poezii zasvěceně píše **Viktor Viktora** a o románu Josepha Rotha *Der stumme Prophet Joseph Strelka*. Literární metodologii a teorii představuje studie **Joachima W. Storcka** ("*Formalismus*" und "*Materialismus*") a **A. de Vincenz** se provokativně táže, zda jsou Češi Slované. Slovanskou grafikou ve vztahu k Řecku se zabývá **Heinz Miklas**.

I když autoři sborníku byli vybráni zjevně podle vztahu k jubilatovi a netvoří a ani nemohou tvořit metodologicky nebo tematicky kompaktní celek, mají všechny studie kvalitativně vyrovnanou úroveň a dotýkají se - až na výjimky - zásadních a citlivých problémů současné slavistiky historické, kulturologické a literárněvědné. Jsou zde jednak tradiční témata, která jsou nově uviděna (mj. Jefábek, Kopecký, Jirásek), jednak drobné okruhy, které jsou emblémem širší platnosti (např. Viktora, Rothe, Wedel), silně jsou zastoupena témata komparatistická, spíše však v podobě klasické genetické a kontaktologické, méně se tu setkáváme s genologií. V podstatě všichni autoři vyznávají alespoň v uvedených státech spíše metodologicky konzervativnější stanoviska, jen s nejvyšší obezřetností vyslovují soudy, které vždy mají doloženy z mnoha stran. Jde jim především o vědeckou poctivost a přesnost. Zatímco celkový přístup k látce je akademicky obezřetný, formulace témat a problémů je často implicitně radikální, jdoucí do dosud nepřiliš exploatovaných vrstev (Voisine-Jechová, Kučera, Kopecký aj.). V tomto napětí mezi obezřetností metod a netradičním traktováním tématu je síla a současně niterná kompaktnost sborníku, což je patrné

zásluha editora. I když je zřejmý editorův komunikativní záměr, přesto lze litovat, že více statí v Měšťanově "festschriftu", který nese název *Das slawische Phänomen*, nebylo napsáno ve slovanských jazycích.

Ivo Pospíšil

Gjurčinov M.: Nova makedonska kniževnost. Skopje 1995, 562 str.

Celá desetiletí sledují vědeckou činnost makedonského literárního historika, teoretika a kritika Milana Gjuričinova, autora mj. knih *Vreme i izraz* (1956), *Prisutnosti* (1963), *Makedonski pisатели* (1969), *Opređeluvanja* (1969), *Kritički svedoštva za novata makedonska literatura* (1976), *Sovremena makedonska kniževnost* (1983), *Proniknuvanja* (1986), *Pred pragot na idninata* (1991) a některé další.

V uvedených knihách i v řadě dalších studií, statí a referátů provedl Milan Gjuričinov pronikavé teoretické, literárně historické a filozofické analýzy a komparace, na jejichž základě hledal a odhalil analogie, prameny, příklady nebo dokonce „napodobování“ cizích vzorů.

V recenzované knize je sice autorův zájem rozdělen dosti rovnoměrně mezi poezii a prózou, přece jen však se mi zdá, že v makedonské poezii má své „miláčky“ (Kosta Racín, Mateja Matevski). Gjuričinov v uvedené knize (jejíž zkrácená varianta vyšla srbsky v roce 1988) odhalil, vymezil a definoval mj. úlohu makedonské lidové slovesné tvorby ve vývoji makedonského básnického jazyka tak, že „u *Makedonců není lidová básnická tvorba předchůdkyní psané literatury a individuální umělecké tvorby jako tomu bylo u velkého počtu národů*“, nýbrž že je to „výraz a potvrzení staleté a autochtónní tvůrčí aktivity, souběžné a blízké psané poezii“. Jak napsal Kosta Racín, v jehož básnické tvorbě je výrazně přítomna lidová slovesnost, „*plseň je v Makedonii její modlitbou, zrcadlem její duše a jejím povzdechem*“.

Milan Gjuričinov přesvědčivě dokazuje, že makedonská poezie, která uskutečnila svůj „*urychlený estetický vývoj*“ po roce 1945, se již v polovině padesátých let stala nedílnou součástí poválečného jugoslávského meziliterárního společenství a evropského literárního procesu.

Výklady M. Gjuričinova o životě a díle poválečných makedonských autorů a o jednotlivých vývojových fázích makedonské literatury tvoří určité medailony, portréty a kritické studie, encyklopedická hesla a zároveň snadno zvládnutelné studijní texty. To je výrazná studijní funkce knihy, kterou měl jistě na mysli zkušený pedagog Gjuričinov. Jasně definoval svá stanoviska, své názory a soudy. Dovede odhalit nejtrvalejší konstanty makedonské literatury, uml objasnit svoje originální pohledy na díla a autory. Daří se mu objevit skryté vztahy a souvztažnosti v básni, zdůraznit její myšlenku a poselství. Je výborným znalcem básnického jazyka, který dovede dešifrovat